

Remissvar ang SOU 2018:18 "Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige"

Remisslämnare: Svenska Alliansmissionen (SAM).

Svenska Alliansmissionen (härefter SAM) har givits tillfälle att lämna remissvar på ovan nämnda SOU. Svenska Alliansmissionen är ett trossamfund med 13 750 medlemmar i 161 församlingar. Utöver det bedriver SAM bistånds- och missionsarbete i 15 länder. SAM har ett nära samarbete med Svenska Alliansmissionens Ungdom (SAU) som självständigt organiserar barn- och ungdomsarbete i SAM:s församlingar. SAU erhåller organisationsbidrag från Myndigheten för Ungdoms- och CIVILSAMHÄLLESFRÅGOR (MUCF).

Sammanfattning:

Som sammanfattning till betänkandet konstaterar SAM att utredningen är välskriven. Den ger i de flesta avseenden en rättvisande bild av situationen för svenska trossamfund och religiösa kontexter och kommer i de flesta fall också med goda förslag. Generellt kan SAM tycka att utredningen har fokuserat något för mycket på trossamfund med i huvudsak invandrade trosutövare, varför sammanhanget inte alltid känns helt relevant för hela sektorn. SAM hade också önskat att utredningen tittat bredare på hur olika behov i samhället kan lösas. Flera av de väl identifierade och välmotiverade förslagen, hade med fördel och med bättre resultat kunnat utföras av andra organ i samhället än SST. Ett tydligt exempel på det är SST:s kraftigt ökade utbildningsansvar.

Utredningens förslag kommer innebära ett tydligt ökat arbetsområde för SST. Det kommer innebära ökade krav för administrativ kompetens för SST, med ökade kostnader som följd. Förslagen att kraftigt bredda basen för bidragsberättigade (församlingar, fler kan söka om utbildningsbidrag för fler sorters utbildningar, sänkt krav för berättigande från 3000 till 1000 betjänade) kommer också kosta stora resurser. Utredningen föreslår att samtliga dessa kostnader täcks inom existerande bidrag. SAM konstaterar att det skulle riskera leda till tydligt minskade organisationsbidrag för flertalet berättigade trossamfund. **SAM utgår från att ambitionshöjningarna för bidraget leder till en höjning av tilldelat anslag till SST för att kompensera för detta fullt ut.**

I utredningen finns det delar som SAM ställer sig helt bakom, saker som kan vara acceptabla men bör modifieras och vissa saker som SAM föreslår inte bör finnas med i en proposition. Nedan delas dessa upp:

Ställer sig bakom

- SAM ställer sig helt bakom motiven för att ge statsbidrag till trossamfund. Särskilt att religionsfrihet nämns som huvudmotiv. De övriga tre motiven bifalles också.
- SAM ställer sig med självklarhet bakom existensen av ett demokratikriterium.

- SAM instämmer i att exkluderande kriterier är att föredra då de ger tydlighet och ökad transparens.
- SAM anser att förslagen till exkluderade kriterier är rimligt avvägda med respekt för såväl samhällets grundläggande värderingar som religionsfrihetens tyngd.
- SAM ställer sig bakom att bidrag kan återkrävas
- SAM konstaterar med glädje att SST föreslås vara bidragsförmedlande instans, och ställer sig bakom förslaget om ett särskilt råd för statsbidragsberättigande.
- SAM ställer sig bakom att definitionen av trossamfund görs konfessionsneutral.
- SAM ställer sig bakom kraven på egenfinansiering (ej skuldsatt för skatt och statliga avgifter, större delen av medel insamlade av betjänade individer folkbokförda i Sverige).
- SAM ställer sig bakom att nivån för bidrag sänks till 1 000 betjänade, under förutsättning att tillräcklig ekonomisk kompensation tillförs organisationsbidraget.

Tveksamma till

- Att bredda möjligheterna till utbildning genom bidraget så kraftigt. Utredningen borde ha sett över om andra organ kan stå för en del av lovvärd efterfrågad utbildning i utredningen.
- Att etableringsbidrag bara kan ges till "trossamfund eller en församling som huvudsakligen betjänar till landet invandrade trosbekännande"

Yrkar avslag på:

- Att organisationsbidragets andel föreslås minska.
- Att trossamfund ska vara direkt ansvariga för vad samtliga personer i ansvarsställning (central ledning, pastorer och dylikt, valda ledare) gör för yttranden och verksamheter. SAM föreslår att punkten omformuleras. (Se förtydligande resonemang om denna punkt omedelbart nedan).

Tillägg

- SAM föreslår en tidsbegränsning om hur långt tillbaka ett trossamfund kan tvingas betala tillbaka erhållet stöd.

Ytterligare kommentarer samt vissa förklaringar till ovan nämnda sammanfattning.

SAM väljer här att inte ytterligare kommentera de delar av utredningen vi ställer oss bakom, då sammanfattningen där anses tala för sig själv.

§ 6 stycke 2 (sid 56) i förslaget om lag till trossamfund "Stöd får inte heller lämnas om trossamfundet eller någon av dess församlingar eller företrädare, inom ramen för trossamfundets eller församlings verksamhet..." förklarar i utredningens kap 12.8 .5 (sid 335-337).

Detta stycke är för SAM utredningens klart svåraste avsnitt, och det som orsakat mest diskussion i beredningen av vårt remissvar till utredningen. SAM har efter långt övervägande kommit fram till att föreslå att denna del avslås i sin nuvarande formulering. SAM föreslår att det i propositionen finns med en förändrad text där ansvaret för trossamfundet i dessa frågor förtydligas.

SAM ställer sig, som nämnts ovan med tydlighet bakom de exkluderingskriterier som formulerats. SAM finner dem som sagt väl avvägda med respekt för såväl samhällets grundläggande värderingar samt religionsfriheten.

SAM ställer sig bakom att trossamfund som tydligt visar att de inte ställer sig bakom dessa grundvärderingar ska kunna nekas bidrag. Organisationer som inte respekterar, eller till och med aktivt motverkar samhällets grundläggande värderingar skall inte kunna mottaga ett offentligt stöd från samhället.

SAM vill visa på frågans svårighet. SAM är ett kongregationalistiskt samfund. I ett kongregationalistiskt samfund har varje församling ett stort egenbeslutande. Vi delar utredningens text (s 336 stycke 4 " ... bör ett trossamfund, som vill vara stödberättigat, noga överväga vilka församlingar som ska få tillhöra samfundet och vilka som ska få företräda det").

SAM ser det som en självklarhet att samtliga våra församlingar inte bryter mot exkluderingskriterier. Även de som utses till förtroendeposter bör med självklarhet respektera dessa värderingar.

Frågeställningen rör inte kriteriernas innehåll, utan omfattningen av ett trossamfunds ansvar. På sid 336 stycke 2 finner vi, "Det bör inte endast handla om legala företrädare, utan även personer som på andra sätt får anses företräda trossamfundet, såsom formellt utsedda eller anställda religiösa ledare, lärare etc".

SAM anser att det är ett för brett ansvar för ett trossamfund. SAM har som trossamfund ett självklart ansvar för förtroendevalda på central nivå (som trossamfundet själv utsett), centralt anställda samt av samfundet ordinerade pastorer. För ordinerade pastorer finns inom SAM en ansvarsnämnd som agerar när en ordinerad pastor på något sätt betar sig olämpligt. Vi menar att brott mot exkluderingskriterierna med självklarhet kommer hanteras i ansvarsnämnden. Svårigheten är att enligt texten ovan så är trossamfundet centralt ansvarig för i princip varenda handling och uttalande som varenda lokalt vald ledare i var och en av våra 161 församlingar gör under någon form av aktivitet den är vald till. Även om det inte bör hända i någon av våra församlingar, är det ändå något ett samfund har svårt att skydda sig emot.

Det är svårt för ett trossamfund att helt skydda sig mot detta. Det konstaterar också utredningen och föreslår en undantagsregel för att "trossamfundets ansvar kan i vissa fall få orimliga och oproportionerliga konsekvenser, varför en församlings eller en företrädarens ageranden i vissa undantagsfall inte bör ligga till grund för vägrat stödberättigade" (den s.k undantagsregeln).

Det står att det bör handla om ett trossamfund som fortlöpande bedriver ett värderingsarbete med församlingar och företrädare, men ändå råkar ut för att någon agerar i strid med dessa.

Då konstaterar utredningen, "För att tillämpa undantagsregeln bör således inte räcka med att trossamfundet tar tydligt avstånd från en församlings eller företrädares agerande, utan samfundet ska även kunna visa vilka förebyggande åtgärder som vidtagits samt vilka ytterligare åtgärder som kommer att vidtas för att det inte ska återupprepas".

SAM och flertalet trossamfund jobbar kontinuerligt med värderingsfrågor utifrån de goda grundläggande samhällsvärderingar som skissats i utredningen. SAM anser sig, vid eventuellt överträdande från enskild företrädare, kunna komma till godo för undantagsregeln.

Dock känns det rättsosäkert att man måste kunna visa på en förebyggande åtgärd mot en aktivitet som har hänt, innan den hänt. Det är aldrig helt möjligt att helt skydda sig mot olämpligt beteende från vissa personer.

SAM föreslår därför att kriterierna för utestängning av bidrag i denna kategori förändras enligt följande:

- Det ska krävas någon form av kontinuerligt brott mot värdegrunden, dvs ett enskilt olämpligt beteende ska inte vara grund för indraget bidrag.
- Trossamfundet har ett direkt ansvar för sina centralt valda förtroendevalda och tjänstemän, samt för ordinerade (el dylikt) pastorer och diakoner (el dylikt).
- Trossamfund bör uppmuntras att ha ett kontinuerligt arbete med värdegrundsfrågor, och bör kunna söka projektbidrag därför.
- Trossamfund som inte visar vilja till korrigerande vid enskild olämplig händelse bör förlora statsbidrag.
- Tydligt avståndstagande från församling eller individ bör vara tillräckligt för att undantagsregel ska gälla vid enskilt tillfälle.
- Trossamfund ska, precis som utredningen föreslår, visa upp åtgärdsplan för att visa hur man ska arbeta för att händelsen inte ska upprepas.

Organisationsbidragets andel av stödet bör inte minska

Ett organisationsbidrag som trossamfundet fritt förfogar över (med kravet om lokal förankring bibehållet) är det klart mest effektiva sättet att gynna målsättningarna att bedriva religiös verksamhet på lokal nivå. Varje trossamfund vet bäst sina förutsättningar och har bäst möjlighet att avgöra vad stödet ger bäst nytta.

Vi ifrågasätter formuleringarna i sammanfattningen (sid 25) angående detta. Där skriver utredningen "Med ett organisationsbidrag finns det inte heller några garantier för att medel fördelas vidare till församlingar och verksamheter som är i störst behov av stöd". Detta ifrågasättande av trossamfundens kompetens och motiv för sin verksamhet vill vi tydligt markera emot.

Utredningen sätter religionsfrihet och samhällsnytta främst och texterna om motiven för bidrag andas stort förtroende för en absolut merpart av trossamfundet. Då blir ovan nämnda formulering än märkligare.

En ökning av verksamhets- och projektbidrag bidrar oundvikligen till en ökad styrning av trossamfundets verksamhet. Det möjliggör för staten, genom regeringen, att styra verksamheten genom direktiv till SST. Det gör också att beslut inte fattas där kunskapen kring berörd verksamhet är som störst, eftersom trossamfundet oundvikligen har större kompetens i sakfrågan än vad SST kan ha.

Dessutom kommer ett förfarande med mer projektbidrag leda till ökad administration hos såväl trossamfund som SST. Dessa medel hade gjort mer nytta i den lokala verksamheten.

SAM föreslår att organisationsbidraget bibehålls på minst nuvarande nivå.

Projektbidrag och legitimitet.

SAM menar att det är ytterst viktigt att vaka över projektbidrags legitimitet. Det finns en tydlig risk att ett projektbidrag leder till en styrning av trossamfundets aktiviteter och sökning av bidrag. Det finns också en uppenbar risk att projektstöd riskerar att gynna organisationer som är tillräckligt starka administrativt och organisatoriskt för att "följa med" i förändringar i stödet. Det finns även en stor risk att trossamfund kommer söka stöd med mer eller mindre förankring och behov i sin organisation för att få del av bidraget och kunna driva verksamheter, istället för att fokusera på grundverksamheten där de verkliga behoven finns.

SAM vill inte helt avskaffa olika former av projektbidrag, och ser behoven för organisationsutvecklingsbidrag och etableringsbidrag.

Tveksam till att bredda innehållet i stöden, samt SSTs roll så kraftigt

SAM ser att det i utredningen finns många lovvärda förslag till åtgärder för att stärka trossamfundets roll i att arbeta aktivt för samhällets grundläggande värderingar. Det är naturligtvis lovvärt. Samtidigt hade SAM önskat att utredningen tittat bredare över fältet av aktörer som kan vara naturliga partners i dessa strävanden. Det är inte givet att alla frågeställningar som rör religiöst ledarskap bör lösas inom ramen till stöd för trossamfund och SST.

SST är en relativt liten organisation med spetskompetens inom sina frågeställningar. SAM ifrågasätter om SST:s roll ska breddas till uppgifter andra samhällsinstitutioner kan sköta. Exempelvis vad gäller utbildning i svenska och samhällskunskap för församlingsledare. Utredningen föreslår att det kan ske i samverkan med studieförbund, folkhögskolor och liknande. Det kan det göra, men vi

tror det hade varit mer effektivt att gå direkt via anslagen till dessa institutioner, istället för att ha med SST som onödig mellanhand.

Kompensera för ökad bredd i stödet

Många trossamfund brottas idag med vacklande ekonomi. Vi önskar att stödet för trossamfund ska göra skillnad och samhällsnytta. Utredningen konstaterar att stödet idag inte fullt ut spelar den rollen. Genom att lägga in fler uppgifter och stödberättigade organisationer leder det till att bidraget för en viss verksamhet blir lägre, och stödet får sämre möjligheter att leda till målet om uppnådd samhällsnytta.

Därför föreslår SAM full ekonomisk kompensation för dagens organisationsstöd när förändringar i kriterier och regelverk leder till fler behöriga sökande.

Jönköping 2018-08-28

Kjell Lärsson

Missionsföreståndare